

**Η ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ
ΑΝΔΡΟΥ**

Η ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΝΔΡΟΥ

Ο 19ος αιώνας βρήκε τη νήσο Άνδρο σε καλή κατάσταση και με ακμάζουσα ναυτιλία. Απέκτησε την ανεξαρτησία της με το “Πρωτόκολλο του Λονδίνου” το 1830, όταν τα όρια της Ελλάδας ακολούθησαν τη γραμμή του Αμβρακικού-Παγασητικού και όταν ενώθηκαν η Εύβοια, οι Σποράδες, οι Κυκλάδες και τα νησιά του Αργοσαρωνικού.

Το ελληνικό κράτος παρέλαβε στην Άνδρο ένα οικιστικό δίκτυο από ημιορεινούς διάσπαρτους κτηνοτροφικούς οικισμούς -εκτός της Χώρας- προερχόμενους από το 15ο αιώνα, όταν κυριαρχούσαν οι Ενετοί και το 16ο αιώνα όταν κυριαρχούσαν οι Τούρκοι¹. Η πορεία της αρχιτεκτονικής στην Άνδρο αποτυπώνεται κύρια στις κατοικίες της, όπου διαγράφεται η ιδιαιτερότητα των αρχιτεκτονικών της στοιχείων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαφοροποίηση στο αρχιτεκτονικό στοιχείο της στέγασης.

Οι διάσπαρτες κατοικίες στην Άνδρο ήταν μονώροφες, στεγάζονταν με δώμα και οργανώνονταν προσθετικά γύρω από αυλή μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα. Στη συνέχεια επικράτησαν οι διώροφες κατοικίες και οι κεραμοσκεπές αντικατέστησαν τα δώματα, ενώ η οργάνωση των όψεων απέκτησε συμμετρική διάταξη, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των αρχών του νεοκλασικισμού. Το αντίθετο συνέβη στα μέσα του 20ου αιώνα, όταν η αναζήτηση της τοπικής ταυτότητας επανέφερε τη στέγαση με δώμα. Σήμερα διαπιστώνεται μια τριμερής διαφοροποίηση επικρατέστερης στέγασης, ανάλογα με τη νεότερη χρονική ανάπτυξη των οικισμών του νησιού. Στο βόρειο τμήμα, που είναι το λιγότερο αναπτυγμένο, επικρατούν δωμοσκεπαστες παραδοσιακές κατοικίες, στο κεντρικό τμήμα το οποίο αναπτύχθηκε στο τέλος του 19ου αιώνα οι κεραμοσκεπές, ενώ στο νότιο τμήμα καταγράφονται και τα δύο είδη στέγασης.

---

¹ Τζ. Θεοδωράκη-Πάτση, Α.-Μ. Θεοδωράκη, Το δομημένο περιβάλλον και το κυρίαρχο στοιχείο της στέγασης στην τοπική αρχιτεκτονική της νήσου Άνδρου, Καίρειος Βιβλιοθήκη, σ. 27-42.

1. Η διαδρομή των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών της νήσου Άνδρου.

Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των οικισμών της Άνδρου, δηλαδή ο όγκος των κατοικιών, ο τρόπος στέγασης και η συνεκτική ή διάσπαρτη δόμησή τους, είναι προϊόντα της ιστορικής συγκυρίας και της χωροχρονικής συνθήκης² που τα δημιούργησαν. Την εποχή της ενετοκρατίας, οι οικισμοί δομούταν συστηματικά με στενομέτωπα μονόσπιτα σε σειρές, στους συνεκτικούς οικισμούς του Αιγαίου Πελάγους, στη Χίο, στη Μύκονο, στην Πάρο και τη Νάξο. Στην Άνδρο συστηματικοί οικισμοί δεν οικοδομήθηκαν από τους Ενετούς. Δόμηση σε σειρές στενομέτωπων κτισμάτων, που δημιουργούσαν αμυντικό τείχος, διαπιστώνονται σε σκίτσο (εικ.1) του περιηγητή Tournefort (1717) στο δυτικό μέτωπο της Χώρας, το οποίο την προφύλασσε από τη στεριά, όπως δομούσαν οι οχυρές πόλεις του Μεσαίωνα.

Στο εσωτερικό της Χώρας, το “Μέσα Κάστρο”, οι κατοικίες ήταν διάσπαρτες, διώροφες και στεγάζονταν με δώμα. Σήμερα έχουν αντικατασταθεί με μεταγενέστερες του τελευταίου αιώνα, οι οποίες ακολουθούν διάφορες διατάξεις. Με κατοικίες οργανωμένες σε συνεχές σύστημα δομούνται σήμερα τα παραθαλάσσια μέτωπα των οικισμών Χώρα (εικ.2), Γαύριο, Μπατσί και Όρμος Κορθίου.

Τα πυργόσπιτα κατασκευάστηκαν με τις αντιλήψεις της ενετοκρατίας³, που είναι προέκταση της βυζαντινής εποχής. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ορθογώνια διάταξη, η ανάπτυξη σε ύψος, συνήθως σε τρία επίπεδα και η επίπεδη στέγαση με δώμα.

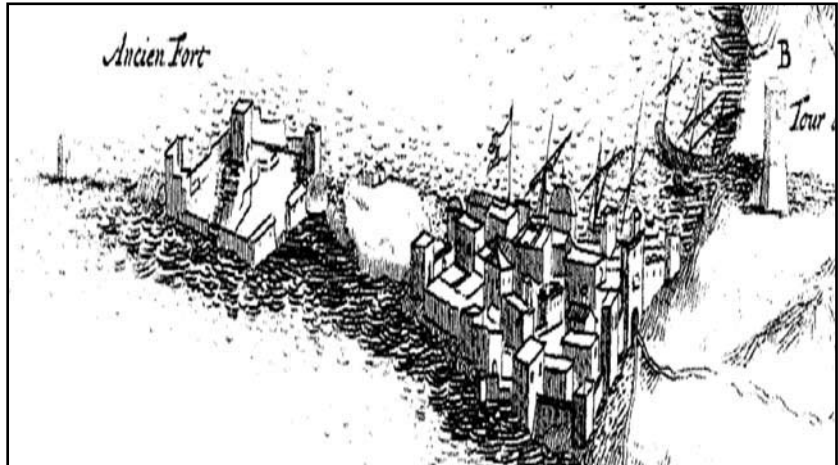
Τα διάσπαρτα αγροτικά κτίσματα, τα οποία αποτέλεσαν τους πυρήνες αγροτικών οικισμών, ακολούθησαν πλατυμέτωπη διάταξη⁴, η οποία εξυπηρετούσε καλύτερα, όσες αγροτικές περιοχές της Άνδρου έχουν έδαφος με μεγάλη κλίση. Στην πλατυμέτωπη διάταξη, όταν οι ανάγκες ήταν μεγαλύτερες, προστέθηκε και δεύτερος όγκος⁵ παράλληλα ή κάθετα προς τις υψομετρικές καμπύλες, δημιουργώντας παραλλαγές. Η στέγαση σε αυτές τις διατάξεις γίνεται με δώμα, δημιουργώντας στα κατώτερα επίπεδα βεράντες και στα ανώτερα επίπεδα αυλές. Τη νεότερη

² Ι. & Ι. Στεφάνου, Περιγραφή της εικόνας της πόλης, σ. 11.

³ Α. Δημητσάντου-Κρεμέζη, Το καμαρόσπιτο της Αττικής, σ. 146.

⁴ Περιγραφή πλατυμέτωπης διάταξης κατοικίας της Άνδρου παρέχει ο Κ. Ευελπίδης, Σ. Τσαούσης, Αγροτικό σπίτι, σ. 49.

⁵ Ταξινόμηση της Α. Χαριτωνίδου, Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική, Άνδρος, σ. 20.

Εικ.1: Σκίτσο της Χώρας, από τον περιηγητή Joseph Pitton de Tourneford, (1717).
Πηγή: J. Pitton de Tourneford, *Relation d'un voyage du Levant*, σελ. 347.

Εικ.2: Παραθαλάσσιο μέτωπο στη Χώρα της Ανδρου.

εποχή στις πλατυμέτωπες διατάξεις μερικές φορές τοποθετήθηκε κεραμοσκεπή⁶. Ερείπια πλατυμέτωπων διατάξεων αγροτικών κατοικιών υπάρχουν διάσπαρτα στις ρεματιές και πλαγιές, σε όλες τις περιοχές του νησιού, δομημένα με το χαρακτηριστικό τοπικό σχιστόλιθο. Η χρονολόγησή τους δεν είναι βεβαία, αλλά εικάζεται ότι προϋπάρχουν του 18ου αιώνα (Εικ.3,4,5,6). Από τα τέλη του 18ου αιώνα, αναπτύχθηκαν επίσης αγροτικοί οικισμοί, με διάσπαρτες κατοικίες ορθογώνιας κάτοψης και με τετράρριχτη κεραμοσκεπή στέγη.

2. Η διάταξη του όγκου

Η διαχρονική εξέλιξη της αρχιτεκτονικής της Άνδρου είχε ως αποτέλεσμα το σχηματισμό πέντε ιστορικών κατηγοριών κατοικιών, ανάλογα με τη διάταξη του όγκου:

2.1. Οχυρή

Στο σκίτσο του Pitton de Tournefort (εικ.1), παρουσιάζονται ορθογώνιοι όγκοι, διάσπαρτοι στο «Μέσα Κάστρο» της Χώρας, που δε σώζονται σήμερα. Οι παλαιότερες οχυρές κατοικίες, που σώζονται στην Άνδρο, (18ος αιώνας) είναι πυργόσπιτα⁷ και βρίσκονται στον Αμόλοχο (του

Εικ. 3: Πλατυμέτωπη διάταξη στη Μελίδα.

Εικ. 4: Πλατυμέτωπη διάταξη στον Κατάκοιλο.

Εικ. 6: Πλατυμέτωπη διάταξη στους Κατακαλαίους.

Εικ. 5: Πλατυμέτωπη διάταξη στον Αρνά.

⁶ «Παραποίηση και παράλλαξη της μεταβυζαντινής αιαιοπελαγίτικης γραμμής» θεωρεί ο Δ. Βασιλειάδης «Οδοιπορικό σε ξεχασμένα νησιά, Νύσηρος – Τήλος – Σύμη», σ. 573, το ότι τα σπίτια της Σύμης και Ύδρας μεταλλάχτηκαν στο τέλος του 18ου αιώνα, και ότι το δώμα αντικαταστάθηκε με κεραμοσκεπή, γεγονός το οποίο αποτελεί γι' αυτόν «πράλογο και άστοχη δομική αλλαγή».

⁷ Α. Αραβαντινός, "Το λαϊκό σπίτι της Άνδρου", σ. 105-125.

Εικ. 7: Πύργος του Μπίστη, στις Στενιές (1800).

Εικ.8: Διάταξη πυργόσπιτων στο Κόρθι.

Μαστρογιαννούλη⁸, 1810), στις Στραπουργιές (του Φολερού, 1797), στις Στενιές (του Μπίστη, 1800) (εικ.7) και στη Μεσαριά (του Λορέντζο Καίρη, 1750⁹). Έχουν ορθογώνια κάτοψη, τρία συνήθως πατώματα και στεγάζονται με δώματα, δημιουργώντας ταράτσες σε διάφορα επίπεδα, καθώς ο όγκος ελαττώνεται στους επάνω ορόφους. Στο ισόγειο βρίσκονται οι αποθήκες, οι βοηθητικοί χώροι και τα λαγούμια σε περίπτωση ανάγκης διαφυγής. Στον πρώτο όροφο, δημιουργείται η είσοδος –με κινητή πρόσβαση– η οποία φέρει στο υπέρθυρο το οικόσημο του ιδιοκτήτη και οι χώροι υποδοχής και διημέρευσης με λιγοστά μικρά παράθυρα. Στο δεύτερο όροφο οργανώνονται τα υπνοδωμάτια, τα οποία έχουν έξοδο στις ταράτσες.

Οχυρή διάταξη έχουν επίσης τα πυργόσπιτα στη νοτιοανατολική κοιλάδα του νησιού, όπου σώζονται σε διάταξη οικισμού, στο Κόρθι (εικ. 8).

2.2. Πλατυμέτωπη

Η ορθογώνια αμυντική διάταξη των πυργόσπιτων εξελίσσεται μεταγενέστερα σε πλατυμέτωπη, όταν εκλείπουν οι κίνδυνοι των επιδρομών και δημιουργούνται αυτόνομες αγροτικές κατοικίες στην ύπαιθρο (εικ.3,4,5,6). Στη νότια Άνδρο, οικοδομούνται επάλληλες πλατυμέτωπες διατάξεις σε συγκροτήματα (εικ.9).

Η πλατυμέτωπη διάταξη¹⁰ της κατοικίας είναι σήμερα η περισσότερο διαδεδομένη στην Άνδρο. Πολλές φορές, όταν πρόκειται για επάλληλη διάταξη, η επάνω ζώνη προβάλλεται σε τμήμα της κάτω ζώνης, και λόγω της κλίσης δημιουργούνται παραλλαγές¹¹. Η λύση αυτή συνδυαζόμενη με παράσπιτα σε συστάδες δημιουργεί πολυκυτταρικές διατάξεις.

2.3. Στενομέτωπη

Στενομέτωπη διάταξη είχαν οι οχυρές κατοικίες της Χώρας, οι οποίες σώζονται σήμερα σε μικρό τμήμα του «Μέσα Κάστρου»¹². Επίσης σώζεται σειρά στενομέτωπων κτισμάτων (αποθήκες) με δίριχτη στέγη

⁸ Ο πύργος του Μαστρογιαννούλη φέρει αρχιτεκτονικά στοιχεία (φουρούσια), που παραπέμπουν στην αρχιτεκτονική του κάμπου της Χίου.

⁹ Σήμερα εμφανίζεται κεραμοσκεπή, που οφείλεται σε μεταγενέστερη ανακαίνιση.

¹⁰ Γ. Μέγας, «Αγροτικά οικήσεις της Άνδρου», σ. 113.

¹¹ Ο χώρος που προβάλλει στην όψη ήταν ενιαίος και χρησιμοποιούνταν για την εκτροφή μεταξοσκωλήκων.

¹² Η μορφή της Χώρας στα μέσα του 19ου αιώνα σώζεται και στο λεύκωμα του A. Tower, Εικόνες από τη νήσο Άνδρο του 1840.

στην προκουμαία, προς την πλευρά του Νιμπορειού, τα οποία υπάρχουν από τα μέσα του 19ου αιώνα¹³ (εικ.10). Τα θαλάσσια μέτωπα στον Όρμο Κορθίου, στο Μπασιό και στο Γαύριο οργανώνονται με δώροφα κτίσματα σε στενομέτωπη διάταξη. Επίσης στο Κόρθι σώζονται ερειπωμένες κατοικίες σε στενομέτωπη διάταξη.

2.4. Πολύσπαστη

Στις αγροτικές τοποθεσίες του νησιού υπήρχαν μικρά μονόχωρα κτίσματα, που χρησίμευαν για προσωρινή κατοικία (κονάκι), για αποθήκες (κελιά) και για στάβλους. Γύρω από αυτά δημιουργήθηκαν πολύσπαστα συγκροτήματα με αυλές¹⁴ και βοηθητικά κτίσματα. Πολύσπαστες διατάξεις έχουν πολλές κατοικίες στην κοιλάδα Κορθίου και είναι αποτέλεσμα της προσθετικής εξέλιξης και παραλλαγής του πλατυμέτωπου τύπου (εικ.11).

2.5. Νεοκλασική

Στη Χώρα και σε όσους οικισμούς αναπτύχθηκαν στα τέλη της τουρκοκρατίας, παράλληλα με την οικονομική άνοδο που προσέφερε η ναυτιλία, επέδρασε ο νεοκλασικισμός. Οι κατοικίες οργανώνονται σε ορθογώνιους όγκους με κεραμοσκεπή και συμμετρικές όψεις -Στενιές (εικ.12), Κοχύλου, Μεσαθούρι, Συνετί, Γαύριο, Μπασιό και Όρμος Κορθίου - ενώ στη Χώρα στις αρχές του 20ου αιώνα οικοδομούνται κτίρια με περισσότερα περίτεχνα νεοκλασικά στοιχεία.

2.6. Νεο-παραδοσιακή¹⁵

Πρόκειται για κατοικίες που δομούνται σύμφωνα με τη σύγχρονη οικοδομική τεχνολογία, την οικονομία και το θεσμικό πλαίσιο δόμησης, στις οποίες γίνεται προσπάθεια, σύμφωνα με την αντίληψη του εκάστοτε μελετητή, να εφαρμοστούν τοπικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.

Εικ.9: Πολυκτταρικές διατάξεις στους Μωρακαίους.

Εικ. 10: Η προκουμαία της Χώρας, (1885).
Πηγή: Σ. Λάμπρου, Ιστορία της Ελλάδος, τομ.6ος, σελ.223.

Εικ.11: Πολύσπαστη οργάνωση αγροτικής κατοικίας, στην περιοχή της Μονής Αγιάς (Ζωοδόχου πηγής).

¹³ Σπ. Λάμπρου, Ιστορία της Ελλάδος, τ. 7, σ. 223, όπου διακρίνεται η Χώρα, με τη σημερινή της μορφή.

¹⁴ Οργανώσεις κατοικιών της Άνδρου γύρω από αυλή έχει αποτυπώσει ο Α. Αραβαντινός, "Το λαϊκό σπίτι της Άνδρου", σ. 108.

¹⁵ Η νεο-παραδοσιακή κατοικία δομείται με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο δόμησης, που προωθεί τις τοπικές αρχιτεκτονικές αξίες. Ο όρος «νεο-παραδοσιακός», σύμφωνα με τον Δ. Φιλιππίδη, Νεοελληνική αρχιτεκτονική, σ. 304, ορίζεται και ως «νεολαϊκή». Τον ίδιο ορισμό μεταχειρίζεται ο Δ. Φιλιππίδης για τη σύγχρονη εφαρμογή παραδοσιακής τυπολογίας και μορφολογίας στη δόμηση εξοχικών κατοικιών στον αγροτικό χώρο, όπως διατυπώνει στο βιβλίο του, Για την ελληνική πόλη, σ. 128.

Εικ. 12: Τετράρριχτες κεραμοσκεπές στις Στενιές.

Εικ. 13: Εκκλησιάκι στο Χαλκιολιμνιόνα.

Εικ. 14: Επίπεδη στέγαση στον Επισκοπεϊό.

3. Η στέγαση

Κύριο μορφολογικό στοιχείο της μακροδομής ενός οικισμού είναι η στέγαση, που στην περίπτωση της Άνδρου διαφοροποιείται περισσότερο για ιστορικό - πολιτιστικές αιτίες και λιγότερο για κλιματολογικούς λόγους.

3.1. Δώμα

Στη δόμηση της Άνδρου χρησιμοποιήθηκε για πολλούς αιώνες η πατροπαράδοτη ελληνική¹⁶ επίπεδη στέγαση με πέτρινους φέροντες τοίχους και κάλυψη εκφορική, με σχιστόπλακες. Αυτός ο τρόπος δόμησης παρουσιάζεται στα εκκλησιαστικά κτίσματα του 11ου αιώνα, στο καθολικό της Μονής του Παναχράντου¹⁷, στον Άγιο Νικόλαο στις Στενιές, στον Ταξιάρχη του Υψηλού, στην Κοίμηση της Θεοτόκου στο Μεσαθούρι, στον Ταξιάρχη στη Μελίδα¹⁸ και στα δεκάδες εξωκκλήσια που υπάρχουν διάσπαρτα στο νησί (εικ. 13). Επίσης, το εκφορικό σύστημα στέγασης σώζεται σε κατοικία στις Στραπουργιές (Λουκρέζη¹⁹) και σε πρωτογενή κτίσματα (στάβλους), όπου δημιουργείται κεντρικός πεσσός από σχιστόπλακες για καλύτερη στήριξη του δώματος. Επιπεδόστεγοι ναοί²⁰ συνεχίζουν να δομούνται στην Άνδρο μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα, όπως οι Άγιοι Σαράντα και ο Άγιος Ερμόλαος, στα Αηδόνια.

Οικισμοί, όπου μέχρι σήμερα οι κατοικίες στεγάζονται με δώμα (εικ. 14), βρίσκονται διάσπαρτες σε ολόκληρο το νησί και κυρίως στο βόρειο και στο δυτικό τμήμα του. Σήμερα, η δόμηση του δώματος ακολουθεί τους κανόνες και την τεχνική του σπλισμένου σκυροδέματος.

¹⁶ Ο Στράβων περιγράφει την κατασκευή δώματος κατά τον ίδιο τρόπο, όπως γινόταν στα νησιά μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, πιστοποιεί ο Δ. Βασιλειάδης στο βιβλίο του, Θεώρηση της αιγαιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής υπό ανήσυχη σπτική γωνία, σ. 226.

¹⁷ Κτίστηκε το 961 από τον αυτοκράτορα Νικηφόρο Φωκά και ανακαινίστηκε το 1794, όπως αναφέρει ο Δ. Πολυκανδριώτης στο εγχειρίδιο, Το Μοναστήρι της Παναχράντου στην Άνδρο, σ. 9-11.

¹⁸ Οι μεγαλύτερες εκκλησίες στεγάζονται με καμάρες ή τρούλους ανάλογα με το ρυθμό: ο Ταξιάρχης της Μεσαριάς (1158) είναι σταυροειδής ναός μετά τρούλου, η Φανερωμένη του Καμπάνη στη Μεσαριά (1682) μονόχωρος με καμάρες, ο Άγιος Νικόλαος στη Μεσαριά (1734) τρίκλιτη βασιλική με τρούλο, η Παναγία Αγριδιώτισσα στο Γιαννισσαίο (1816) σταυροειδής με τρούλο, ο Άγιος Νικόλαος Κοχύλου (1850) τρίκλιτη καμαροσκεπής βασιλική, η Αγία Άννα στα Αύπατια (1888) τρίκλιτος ναός καμαροσκεπής στο κεντρικό κλίτος και η Αγία Άννα στα Αηδόνια (1900) τρίκλιτη βασιλική με καμάρα στο κεντρικό κλίτος, όπως αναλύουν οι Α. Γουλάκη-Βουτουρά και ο Γ. Καραδέσος στο βιβλίο, Μαρμάρινα τέμπλα της Άνδρου, σ. 45-62.

¹⁹ Ι. Λυγίζος, Παλιά ανδριώτικα σπίτια, σ. 325.

²⁰ Δ. Βασιλειάδης, «Αι επιπεδόστεγοι μεταβυζαντινά βασιλικά στις Κυκλάδες».

3.2. Κεραμοσκεπής στέγη

Οι κεραμοσκεπείς στέγες εφαρμόστηκαν το 19ο αιώνα, κατά την περίοδο του ευρωπαϊκού νεοκλασικισμού, όταν με την ανάπτυξη της ναυτιλίας, οικογένειες της Χώρας μετακόμισαν σε θέσεις της ανατολικής Άνδρου, όπου διατηρούσαν πύργους, κονάκια και κτήματα, και οικοδόμησαν κάτω από την επίδραση του νεοκλασικισμού τις κατοικίες τους, όπως έγινε σε πολλές άλλες περιοχές της Ελλάδας. Πρόκειται για τους οικισμούς Κοχύλου, Συνετί, Στενιές, Λάμυρα, Στραπουργιές, Μεσαθούρι, Ρογό, Λιβάδια, Αποίκια, Μεσαριά και Μένητες.

4. Συμπεράσματα

Από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία που ορίζουν τη «μακροδομή» των οικισμών της Άνδρου, το κυρίαρχο στοιχείο είναι ο τρόπος στέγασης με κεραμοσκεπή στέγη ή δώμα. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του νησιού ορίζουν μια τριμερή γεωφυσική διαίρεση, η οποία συνδυάζεται με την τριμερή αποίκηση από διαφορετικής προέλευσης κατοίκους (Αλβανοί στη βόρειο Άνδρο και βορειόφωνοι Έλληνες στη νότια Άνδρο).

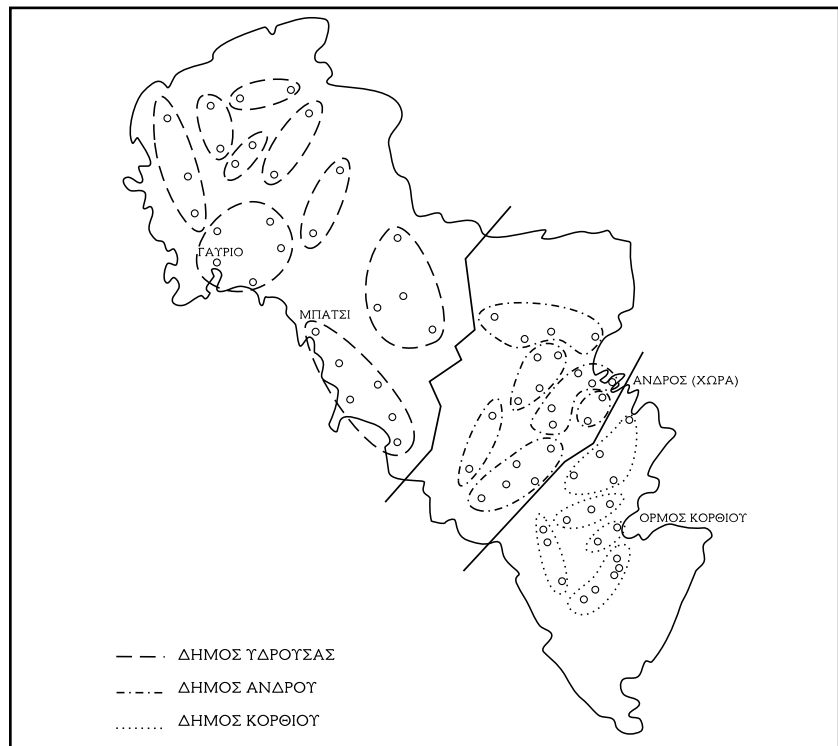
Η εξέλιξη του οικιστικού δικτύου κατά τη διάρκεια των ιστορικών εποχών (αρχαιότητα, βυζαντινή εποχή, ενετοκρατία, τουρκοκρατία και σύγχρονη εποχή) με βάση την καταγραφή των τεκμηρίων στα τρία τμήματα του νησιού, είχε ως αποτέλεσμα το σημερινό οικιστικό δίκτυο. Αποτελείται από 74 οικισμούς οργανωμένους σήμερα γύρω από τέσσερα σύγχρονα παραλιακά κέντρα, τα οποία λειτουργούν ως κέντρα εξυπηρέτησης και υπηρεσιών (Γαύριο, Μπατσί, Χώρα και Όρμος Κορθίου). Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο δόμησης προστατεύει επιλεκτικά την κεραμοσκεπή στέγη μερικών οικισμών, χωρίς να δίνει λύση στο πρόβλημα της εισροής των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών από τον ευρύτερο χώρο, κυρίως την τελευταία δεκαετία κατά την οποία παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας.

Στην Άνδρο η στέγαση επί αιώνες γινόταν επίπεδη, με την πατροπαράδοτη τεχνική του δώματος στους περισσότερους οικισμούς, που παρέμεναν γεωργοκτηνοτροφικοί. Στους οικισμούς που αναπτύχθηκαν παράλληλα με τη ναυτιλία και όπου το 19ο αιώνα επικράτησαν οι αρχές του νεοκλασικισμού, κυριάρχησαν οι κεραμοσκεπείς.

Σήμερα από τους οικοδομικούς κανονισμούς, σε μερικούς οικισμούς

επιβάλλονται κεραμοσκεπές, ενώ στους υπόλοιπους η επιλογή γίνεται από τους μελετητές, με αποτέλεσμα –σε συνδυασμό με την εισροή και άλλων νεοπαραδοσιακών ασύνδετων αρχιτεκτονικών στοιχείων, καθώς και το καθεστώς δόμησης εκτός σχεδίου– να κινδυνεύει η μοναδικότητα των οικιστικών συνόλων της νήσου Άνδρου.

Η κεντρική ιδέα της προσέγγισης ήταν το αξίωμα ότι η αρχιτεκτονική κάθε οικισμού είναι αποτέλεσμα των ιστορικών²¹ και κοινωνικοπολιτιστικών συνθηκών κάθε εποχής, όπως αυτές διαμόρφωσαν κάθε μικρο-περιοχή του νησιού. Συμπερασματικά διαπιστώνονται ομοιογενείς μικροενότητες οικιστικών συνόλων και προτείνεται η αντίστοιχη προστασία των ιδιαίτερων αρχιτεκτονικών τους στοιχείων (χάρτης 1).

Χάρτης 1: Ενότητες ομοιογενών οικιστικών συνόλων της Άνδρου

Πηγή: Α.-Μ. Θεοδωράκη, Τζ. Θεοδωράκη-Πάτση, Το δομημένο περιβάλλον και το κυρίαρχο στοιχείο της στέγασης στην τοπική αρχιτεκτονική της νήσου Άνδρου, σ. 77.

²¹ J. Theodoraki-Patsi, Historical origin and architectural macrostructure in rural Greece, The international journal of humanities, vol.3, issue 9, σ. 119-128.

